ਭਗਤ ਭੀਖਨ - ਸਬਦ ੨

ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਰਤਨੁ ਨਿਰਮੋਲਕੁ ਪੁੰਨਿ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਇਆ ॥

ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ, ਭਗਤ ਭੀਖਨ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ੬੫੯

ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਰਤਨੁ ਨਿਰਮੋਲਕੁ ਪੁੰਨਿ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਇਆ ॥
ਅਨਿਕ ਜਤਨ ਕਰਿ ਹਿਰਦੈ ਰਾਖਿਆ ਰਤਨੁ ਨ ਛਪੈ ਛਪਾਇਆ ॥੧॥
ਹਰਿ ਗੁਨ ਕਹਤੇ ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ॥
ਜੈਸੇ ਗੂੰਗੇ ਕੀ ਮਿਠਿਆਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਰਸਨਾ ਰਮਤ ਸੁਨਤ ਸੁਖੁ ਸ੍ਰਵਨਾ ਚਿਤ ਚੇਤੇ ਸੁਖੁ ਹੋਈ ॥
ਕਹੁ ਭੀਖਨ ਦੁਇ ਨੈਨ ਸੰਤੋਖੇ ਜਹ ਦੇਖਾਂ ਤਹ ਸੋਈ ॥੨॥੨॥

ਸਾਰ: ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਗੁਣ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵਧੇਰੇ ਪਸਰੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਬਣਾਵਟੀ ਜਾਲ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ, ਸਗੋਂ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਨੁਭਵਾਂ ਦੀਆਂ ਗਹਿਰਾਈਆਂ ਵਿਚੋਂ ਗੂੰਜਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਸ਼ਾਲ ਚੇਤਨਾ ਰੁਪਾਂਤ੍ਰਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਕ ਸ਼ਕਤੀ ਵਜੋਂ ਕਾਰਜ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਖੰਡਿਤ ਅਤੇ ਭਟਕਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਹਉਮੈਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਮਰਤ ਕਠੋਰ ਰੱਖਿਆਤਮਕ ਕੰਧਾਂ ਨੂੰ ਹੌਲੇ-ਹੌਲੇ ਨਰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਾ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਮ੍ਰਿੱਧ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੂਰਲੇ ਜਾਂ ਅਗੋਚਰ ਵਿਚਾਰ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਆਪਣੇ ਅਸਤਿਤਵ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜੀਵੰਤ ਸੱਚਾਈ ਵਜੋਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਅਕਸਰ ਜੋ ਕੁਝ ਸਾਡੇ ਲਈ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਡੀ ਸਹਿਜਤਾ, ਅੰਤਰੀਵੀ ਵਿਗਾਸ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਆਚਰਨ ਵਿਚ ਆਏ ਗੂੜ੍ਹ ਬਦਲਾਅ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਰਤਨੁ ਨਿਰਮੋਲਕੁ ਪੁੰਨਿ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਇਆ ॥

ਚਿੰਤਨ ਰੂਪੀ ਚੇਤਨਾ ਅਜਿਹਾ ਰਤਨ ਹੈ, ਜੋ ਅਨਮੋਲ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ। ਇਹ ਨੇਕ ਸੋਝੀ ਰਾਹੀਂ ਇਕ ਦੁਰਲੱਭ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਅੰਤਰੀਵੀ ਯਾਤਰਾ ਭਰਮਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਜਾਂਦੀ

ਹੈ ਅਤੇ ਰੁਪਾਂਤ੍ਰਣਸ਼ੀਲ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਦਰ ਖੋਲ੍ਹਦੀ ਹੋਈ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਮੀਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਅਨਿਕ ਜਤਨ ਕਰਿ ਹਿਰਦੈ ਰਾਖਿਆ ਰਤਨੁ ਨ ਛਪੈ ਛਪਾਇਆ ॥੧॥

ਕਿਸੇ ਦੀ ਅੰਤਰ-ਆਤਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਦੇ ਕੀਤੇ ਅਨੇਕ ਯਤਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੰਤਰੀਵੀ ਰਤਨਾਂ ਨੂੰ ਛੁਪਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸਦਾ ਭਾਵ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਨਿਮਰਤਾ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਵਿਗਾਸ ਬਾਰੇ ਸ਼ੇਖੀ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ; ਫਿਰ ਵੀ, ਰੁਪਾਂਤ੍ਰਣ ਦੀ ਇਹ ਮਹਿਕ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਤੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। (੧)

ਹਰਿ ਗੁਨ ਕਹਤੇ ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ॥

ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦਮ ਵੀ ਕਰੀਏ, ਸਰਬ-ਵਿਆਪੀ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਗੁਣ ਵਰਣਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਭਾਵ ਉਸ ਅਹਿਸਾਸ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਦੀ ਇਹ ਅਨੁਭਵੀ ਖੇਡ, ਰਪਾਂਤ੍ਰਣ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਅਤੇ ਏਕਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਮੁਜਸਮਾ ਬਣ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਜੈਸੇ ਗੂੰਗੇ ਕੀ ਮਿਠਿਆਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਇਹ ਉਸ ਮਿਠਾਸ ਵਾਂਗ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਚੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਭਾਵ ਇਕ ਅੰਤਰੀਵੀ ਅਹਿਸਾਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਜੀਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਮਝਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। (੧)(ਠਹਿਰਾਉ)

ਰਸਨਾ ਰਮਤ ਸੁਨਤ ਸੁਖੁ ਸ੍ਰਵਨਾ ਚਿਤ ਚੇਤੇ ਸੁਖੁ ਹੋਈ ॥

ਰਸਨਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਿਚ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦੀ ਹੈ, ਕੰਨ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਸਕੂਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਅੰਤਰਆਤਮਾ ਸਵੈ-ਚਿੰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਵ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤਰੀਵੀ ਚੇਤਨਾ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਇਕਸੁਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਕਹੁ ਭੀਖਨ ਦੁਇ ਨੈਨ ਸੰਤੋਖੇ ਜਹ ਦੇਖਾਂ ਤਹ ਸੋਈ ॥੨॥੨॥

ਭੀਖਣ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨੇਤਰਾਂ ਨਾਲ ਜਿਧਰ ਵੀ ਨਿਹਾਰਦੇ ਹਨ ਸੰਤੋਖ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ; ਉਹੀ ਹਾਜ਼ਰਤਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਵ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਵੈਤ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹੀ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਤੱਤ ਹਰ ਪਾਸੇ ਪਸਰਿਆ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। (੨)(੨)

ਤੱਤ: ਭਗਤ ਭੀਖਣ ਮਨ ਦੀ ਇਕ ਪਰਿਵਰਤਨਸ਼ੀਲ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦਾ ਹਰ ਪਲ ਇਕ ਵਿਲੱਖਣ ਅਹਿਸਾਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੰਦਮਈ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ, ਦਵੈਤ ਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਮੌਜੂਦ ਸਰਬਵਿਆਪੀ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਏਕਤਾ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਨ; ਸਾਡੇ ਸੰਬੰਧ ਏਕਤਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ; ਅਤੇ ਸਾਡਾ ਅੰਤਹਕਰਣ ਸਰਬਵਿਆਪਕਤਾ ਦੇ ਚਿੰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਵ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਅੰਤਰੀਵੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਦੇ ਵਿਗਾਸ ਅੰਦਰ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਕਸੁਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜੀਵਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਨੂੰ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਅਮੀਰ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਸਬਦ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਨਇੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ

Oneness In Diversity Research Foundation

ਵੈੱਬਸਾਈਟ: **OnenessInDiversity.com**

ਈਮੇਲ: **onenessindiversityfoundation@gmail.com**